

Финанс контролуну кыатыландырырга, коррупцияга тэюзомсюзюк болумну кыурарга

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Сезлериңе шагьатха ол Чегем районда элден биринчи башчысына ачылган материалны көлтүргөндү. Муниципал жолу талпандырыгы 1,5 миллион сом берилгенди. Алай кылуукчу, конкурс бардырмай, 20 контракт жарашдырды, аланы бирине да 100-шөр минг сом иушгенди. Битеу контрактта да бир компанияга жеткенди – аны башчысы уа элпи татамасыны кырадыңгызы болганы тохташдырылганды. «Аңгылаган кыйынды, алай былпай коррупцияны схема белгилу болгандан сора да, ол адам кесини кылуугуна ишлейди», – дегенди прокурор.

Ол докладында муниципал ырыскыны хайырланганда бузукулукканы иушеринден шартланы да белгилу этгенди. Асламында уа ала жеринде арендага берилуу байлалмакчыды. Ол июньда Май районда элден биринчи башчысы 3 гектар жерин арендага бергенди, бюджетте 88 миң сом тоушгенди. Алай аны көрт багысы уа 20 кереге көп болганы тохташдырылганды.

Битеу да бирге уа жылы алдындаң берди экономика сфердада 528 аманылык этилгенди, алдында 83-сү бюджет сферда бөлү байлалмакчыды. Прокорору оюмуна керге, былпай аманылыкканы баш сылтауа контроль тийишлеси-

ча бардырылмаганындады. Докладында эсе, Юрий Кокем кыраң ырыскыны иушегенде жуукулукканы уушугуна кереклигин кыты айтканды. «Урван районда элден биринчи башчысы битеу жерини кыраңдышларына берил бошоганды. Мен кыошумла сам, ол жууапха тартылмай кыаллык эди. Былпай куулукканы иушериңе эс нек биринмайды? Власть аллай шартлагы тэмежге, оюмун ачык айтырга тийишлиди», – дегенди.

Республиканы оңоучусу былпур экономика сферда мингенде аманылык ачыкканын, алай аладан судже жаланды 80-ни жеттенин, жууапха уа бир адам да тартылмаганын айтканды. «Да сора коррупцияга кыдаң жууу иш толтурабыз деп нек махтанып турабыз, аланы эттеңге терсиклериңе жокулуурмай кыла эселе!» Сэз оюнч, «Спартак-Нальчик» клубда тоналаны иушеринден кыалый бир айтылып, жазылып турганды. Суд а аны аркин этип кыойганды. Власть былпай аманылыкка тэмежизин кергэзтсе, ол болукчу «деп элди», деп кыты эсгергенди эмда тариклени санап турмай, хайырлы ишере, биринчи органданы да кесирини борларын тийишлесиңа толтургуза чакырыганды. Кенгешде ич ишле ми-

нистри кылуугун толтурган Назир Мамаевго да сөлөшөт. Биринчиден, ол баш мағаналы миллет проекте жашауда кыалый бардырылгандарын, аланы толтурганды ачыкканын экономика бузукулукканы белгилу этгенди. Полициячыны айтканына керге, жылы алдындаң берди этилген 528 аманылыкдан 176-сы тинтилди, ахырына жетдирилгенди. Аланы ара-сында уушачылыккыла байламлы бузукулуккыла (25) да бардыла. Бюджет сфердада этилген 63 аманылыкдан 24 тинтилгенди, 15 адам жууапха тартылганды. Бу жаны бла бузукулукканы асламы уа (32 иш) эл молкде грантланы ала байламдыла. Эл молк предприятияны 23 башчысына конкурса жалган документлени кергөзгөткөндөри көчүм улговонын ишле ачыкканында.

Назир Мосович эл молккы айнытуу жаны бла кырал программа толтурулганды да кемчиликке артыккыда көп болганына эс бурганды. Ол а жууаплы комиссия документлени кертиликтерин тинтирге борчул этилмегини байламдыла. Бир-бир фермерле уа аны хайырлапны, ахы кылуу болганы уушуга демейди. Кырал жууулшаны таммалуу сфердада 17 аманылык этилгени тохташдырылганды.

Юрий Александрович аманылык тинтилмей, аланы этегине тохташдырылмай кыалганына эс бурганды. Ол следствие бардырырга жууулшаны ишлериңе контроль кыатыландырырга кереклигин айтканды. «Ала материалны терс жарашдыра эселе, неда иш этип аланы сюзмей кыла эселе да, жууапха тартылгыза кереклиди», – дегенди.

Кенгешде КыМР-де Казначействону таматасы Шумахо Утича эл КыМР-ни Башчысыны Администрациясында коррупцияга кыаужа управленин таматасы Аслан Нагоев да сөлөшөт. Ахырында Юрий Александрович бизнесе этилген административ чырмаууны азайтырга кереклигин оюундан айтканды. «Мен тауэр эм контроль организацияла кыалпай бир болганыларын санап кергем. Ала асыры көлдөн, предприниматель жалаңда алагуу жууаплы бир турруга тошеди. Ишлеге а кычан этилмей. Бу жаны бла реформа федерал арада башланганды, ол бюгонюкде мағаналы болганы да баамды», – деп белгилегенди.

Жыйылууда башкала да сөлөшөт. Ол жууапты органды тийишли эсгертилуын кыалый керюу бла бошоганды. **ТИКАЛАНЫ Фатима.**

Безимлену асламы коммунал мүлкню тап халгыз келтириуге бурулупдула

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кыабарты-Малкханы Прагивелствосуну эл «Юнария» сабий-жаш тэлю аскер патриот жамауат кымылдауу араларында келишимни проективне да кыаралганды. Премьер-министри орнуо-сары билеи беруу, илму эл жаш тэлюно ишлери жаны бла министр **Нина Емүзова** билдиргенди, ол өсөп келген тэлюно патриот ниетлеге койретип, жаш адамланы аскер кылуулуккага сейрлерин өсдорур мурат бла этиледи.

Тереде болуучусуна, жыйылуу ахырында «Единая Россия» политика партины башлачыларга бла тамам болгонди. «Жер-жерли маданыйна», «Городская среда», «Гитч шахарланы парклары» деген проекте жашауда кы-

лай бардырылгандары сюзөлгөндү. Докладыдан белгилу болганыча, кыруулук жуушула графикаң артка кыалдыла. Сэз оюнч, 1 сентябрьде берди маданият койле-ни, ала уа ондула, башларын жабарга мурат бар эди, алай торку-торку сылтаула бла ол толтурулмаганды.

Болсада «Городская среда» деген программаны чекледен Нальчикде көп кыаты койле ни ведомстволу сауг-майдаңны жангыртуу жуушула графикаң керге тамамнадыла. Партия проектлени чеклеринде Прокладныйде, Тырныуузда, Басанда эмда Терекде паркталандырыла, муниципалитетлени таматаранын айтканына керге, аланы сентябры ал кюнлеринде ачарга хайыр-

дыла. Кенгешде «Элени ушангыны айнытуу» федерал целевой программа республикада кыалый толтурулганы да сюзөлгөндү. Ахырында табыгьат кыйынлыккыладан сахкылануу эмда аланы хасасын кергери жаны бла иште кыошумчулук эткендери көчүм Нина Емүзова, КыМР-ни Башчысыны инвестиция политиканы жашауда бардыруу жаны бла аңи келечисин **Хачим Кармоков**, РФ-ни Юстиция министрствосуну КыМР-де бэлюомно башчысы **Кыужоюланы Жантемир** эм башкала РФ-ни Юстиция ведомстволу сауг-алары бла белгиленгенди.

Жыйылууда башка белгилени проектлери да сюзөлүп, кабыл кергөүлгөндү. **АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.**

Окыуугузуну кыаллай сезимле эм оюмла бла башлайсыз?

Хар заманда, былпай да элдербиле, шахарларыбыз жашаган жашларыбыз бла кыларызгы школаны, гимназияны бошоп, билимдерин ондан ары өсдорюрге тауекелдени, республикада, саудай кыралда да көп билги окууге койле киргенди. Аланы бир кысуумларына тобеп, башчаларына телефон фон да сөлөшөт, ала окууларын кыаллай сезимле эмда оюмла бла башлаганыларын сорганма.

ХОПАЛАНЫ Алина, Нальчикде 2-чи номерли лицейин бошоганды, спортул пилкюбур торкосу бла керуешип, республиканы чемпиону болганды. Ол көп куюкпа майдалла эм саугала да алганды: «Мен эртдең берди да Россия Федерацияны Кыруулауу министрствосуну вузун кирип окургуза сюз эдим. Спорт бла гитчелигимден керешеме. Школго бошоганымдан сора Москвага барганма, юч турдан да жетишимли өтгем. Ахырында, жыл саудай жетпейди деп, алмагандыла. Мен тогузунчу классдан обниничеге өтөп окуугаман да, жыл саным аны ючюн жетмегенди.

Болсада ол мураматы толтуруучу тынчайрыккы тойлоиле. Былпай а документтерини Москвада нефть эм газ институтуна, КыМКУ-ну юридика сый факультетине да берген эдим да, экинине да алгандыла менч. Алай аладан кесибизни вузун сайлаганма.

БОТАЛАНЫ Милана, Бызгыгы орта школун бек иги белгиле бошоганды: «Врач болуп, адамлагуа болушугура мураматы сабий замандан окууна бар эди. Маңга уа школга барып башлаган биринчи конеримде койде ле аны ючюн бек иги окургуза керекде деген эдиле. Юнде уа мураматы жеттим. Медицина адамланы жашаулары бла байламлы болганына себепти аңга жууалы керден кыаргага тийишлисин да аны ала. Көчүм керекке, аны аламын, санага шыгач атангы, аңагы, устазларыңы сокчурандымасанг, ыраза этсең, андан улпу насип жокчу.

Манда айтканына керге, бу бек куючю университеттен бирди, окуу да сыйлады, даражалды. Аны себепти битеу куючю салып биле Россия Биринчи кюнден окууна көп саллыккына, анализэ этген мураматыла жетилмазгыккы аңгыламы, ала уа бек улудула. Көп заманга койден узаккы биринчи керге кеттене. Таныск болукма койдегиле, школугузага, устазларыбызга, нөгр кыларыма да. Болсада башка аман жокчу.

ЭНЕЙЛАНЫ Жамиля, Эпбрус районун Көндөлөн элден өсгөндү. Дотупланы Ахматын атын ючюргөт орта школун алтын майдалга бошоганды. Ол школун жамауат жашууна да тирч кыатышканды, район, республика, шахар конкурсада биринчи жерлеге чыгып турганды: «Мен Кыабарты-Малкханы кырал университетини социал иш, сервис эм туризм жаны бла факультетин киргем. Документтерин ары атам айтканы бла бергем. Алай школда географияны бек сүйгөним себепти окуурамагаман. Окуркукма, ахши мураматы, умтуларым бардыла, аланы толтуруу ючюн кюлдан келгени арык тойлоиле.

ЖЫЛКЫБАЙЛАНЫ Жамиля, Хасанияда жашайды, Догинске 8-чи номерли орта школун бек иги белгиле бошоганды. Кыабарты-Малкханы кырал университетини право эмда жыл тэлюо бла ишлеу бэлюомно киргенди: «Тюоз аңтам, журналистикага барырга бек ыраза эдим. Алай, кэзюне жеттене, атам, аман иуден узаккы кетип окууругузма артыккы ыраза тойлоу эдиле да, бир жерде да бармаганым. Документтерин бергемени, университетти киргеним билдиргенди. КыМКУ-ну бек көп ахшы адам бошпай, аланы айтдырдыла. Мен аланы сатырында болурма деп ушанам.

ЭДИКАЛАНЫ Марат, Нальчиктин 23-чу номерли орта школун тогузу классын бошоп, Шольный Аудуда юридикалык колледже окургуза киргенди: «Мураматы кедет школга барырга эди. Ары уа бусугада жашланы алганлары тийгандыла. Сора тентим бла бирге юридикалык колледжин сайлаганыбыз. Алга анад окууп, ызы бла вузга киргени тынчайрык болукчу дегенди.

КЮЧЮКЛАНЫ Жаннет, Хасания эл, Саратову кырал юридикалык академияны прокуратура институтуну 1-чи курсун студенти: «Бу ызы сайлагырма школда 9-чу класска окууган кезуомуде тошонгон эдим. Юнде медицина бла байламлы усталыккы сайла сам бек ыраза эдиле. Алай жашауда мен кесим ач халата да да кералмай. Болсада прокурор форманы уа окуудан сора бек оюноп киреим. Академияны мен сайлаган институту былпай ачыганды. Битеу да ары 10 миң адам алганды. Окуркуккы ызым суд эм прокурор иш деп алайды. Тонене вузда биринчи жыйынуугуза болганды. Башаладан артка кыалмай, кыдалый кереширкем.

ХОПАЛАНЫ Марзият, ТАППАСЛАНЫ Аманжол хазырлагандыла.

ПРОФЕССИОНАЛЛА

Сохталарына кыачан да, не жаны бла да кёлю бла кыайгырады

Сабийлик мураматы

Эзелтаны Сафарну уллу ююорюнде өсгөн кызыкчы гитчелигинден окууна бели эди кесини кыдарын сабийлени окутуу бла байламлы эткенди. Нен дегенди Индира Гиржоган элде халкыбызга сор бла тууган жеринден кысталгычыны окууна биринчи устала болуп турган адамланы иушеринден атасында, бирселден да көп эшиткенди. Аланы кесирини тукумдан болганылар уа аны көлдөн көтүргөндү, өткөмлендиргенди. Алай, халкыны ауузунда айтылып келген педагога ушуга элтингенди. Эзелтаны Сапуу (ол барыбыз да билген белгилу торколог Ахматланы Ибрагимини тууган аңасыды), Жалдуз, Маскут биогон да аңга юлгө болгандыла кыалды.

Дагында РФ-ни сыйлы устазы Туманены Кыранича профессионал даражага жетиширге итингенди. Бу белгилу педагог аңга ынсандан башка туюкюдо, Нек дегене, кыдар алай тошоп, Индира Сафаровнаны аңасы Асият гитчеликкы өксюз кыалганды, огурулу тишируу аны биреуну кыолуна кыаратмады. Этечиден тууганчыккы эл балалары бла тент керюу, ююору бла берге өсдүргөндү. Кыранича Кыракосовны кесинде оңибир сабийи болганды. «Жигит аңа деген сыйлы аты да жюрюгөтөнди. Айкай да, барыбыз да сабийликни дундундасындам. Жюргөбизге тойрейли кыалган школ чакыла бла бирге биринчи устазларыбыңы сыфатлары да саккылаңдыла. Мени ушак нөгерим да аны башланган классда окуухан Любовь Ивановнаны (тукумун эсгералмаганды) аңны хурмет бла эсгерди.

Ахшыладан юлгоу ала
Сабийлени сүйгөни, билим бериде ишлере талпынган себепти Тырныуузда ючюноно номерли школго бошоганындан сора Нальчикде педагогика училищеге кирди. Кыдалып, бирселге юлго болуп, алай окууду.

Ол былпымчы кшал Кыудайланы Кыайса бла бир ююор кырап, сагынылганды окууу учуреджигизга келгенинде аңга коллектив ариу тобегенди. Бюгонюкде да биргесине ишлеге Омарланы Асият Исмайловнаны бла Аккыйланы Айтшат Окосовнаны да улпу хурмет бла саккылаңды. Ала башланган классда окутадыла, 40 жылдан асламы бу школда урунуп, билим берууну ветеранлардыла.

Жашауда алай аддамлагуа тобеген кыайсы бирибизге да насылды. Бу тишируула да жаш устаздан билгенлерин, сынамларын кыызгытпаймы, көп затка тошондоргонди. Дерселег планаларын кыалый жазаргынын, аланы кытай кыургага тийишлисине дери да юйретилгенди, хар нессине кыайгырдыла.

Көлдөңгөн жетшимле
Отуз жылдан аслам заманы сабийле да ишлей, ушак нөгерим жетшимле да болдурганды. Эпбрус районун билим беруу управленинчыны, КыМР-ни Билим беруу илму эл жаш тэлюно ишлери жаны бла министрствосуну грамоталары, дипломлары бла көп керге саугаланганды. Республикыда элди фестивал даража окууна бардырылган «Ана тилим, жаным-тиним, мени дунйам» деген конкурса да дайым кыатышканай келеди. 2013 жылда аны регион кезуионде «Башланган классда аны тини окуугуза эм иги устаз» деген номинациясында хорлаганды. Былпур а сагынылганды фестивалды былпымчы школун коллектив республикада биринчи жерге тийишли болган эди. Ол эришуде да Кыудайланы Индираны кыыйны асламды.

Белгилисина, окуу жылы аягында «Жылы устаз» деген конкурсу бардым иги устаз» деген аяланганды. Былпай аны республикалы кезуионде оңоч устаз кыатышканды. Индира Сафарова да аланы санындады. Ол танымган сабийлери

бла терекегиде кыдуурет предметтен мастер-класс берип, сынамын бирселеге да ачыккылаңды. Эришуну лауреаты ишле ачыккылаңды. Кырал жууулшаны таммалуу сфердада 17 аманылык этилгени тохташдырылганды.

Устазны жолун сайлаганына ол бир кюнде да окуурамайдды. «Өнтта да ишлеги эдим, ахылымна келген жангы затланы хайырлангырга заманым, онгум болса эди дегенлеи турма», – деп ишарада кеси уа. Ол устазгытын бек сүйгөнгөнү, аңга жюрети бла берилгенине уа тамата кызы Назил да башланган классны педагогу болуп, Нальчикке 34-чу номерли прогимназияда ишлегени, атала-анала да хурметлегени, сабийлерин аны классына тошеэле излегендери жолу шыгартыккы этедиле.

Бюгонюкде устала жаланды дерсини беруу бла чекленмейди. Бусугагыдагы излемлеге тийишлиликке ала өсөп келгендери ариу кылыккыга, ахши ниетге юйретип ючюн, психология жаны бла билими болурга кереклиди.

Шендоңго излемге керге
Индира Сафарова көп тэлюге харф танытканды. Аны кыолунда окууганынчыла арта тамата классда бирселден айырмалдыла. Школун тауусунарындан сора уа Москваны, Санкт-Петербурдун, бирси шахарларыбыңы айтхылык вузуларна да киредиле. Аланы саңында уа ол Кыудайланы Залимини (аскер экономист) бла Жаннетни, Хаджиланы Асиятны, Абдулпаланы Мамунтун да белгиледи.

Арт кезуиде билим бериде торленууле программа бла да байламлы болдыла. Ала, айкай да, сабийге, устазга да бирсе сейди, тынгылы да кыуарлырга тийишлиди. Бусугада келле Советлени кезуионде окутууну тутхуучу жерлерин чертедиле. Индира Сафаровна да белгилейди аны. Ала ФГОС-ла бла ишлеп тебирегендеринде окуугу «Школа Россия» деген программаны сайлаганыларын билдирди. Ол тэрилеге бек жууукчу эм сабийлеге да бирча аңгылашылуула.

Сынамлы устазны окуучулары былпай тэриночо класска келгидиле. Барыбыз да билгөнгөндө, окуу жылы аягында аланы да терс ишледен сындауу саккылаңды. Алай а аланы жуууулазарына, ил жетимшиле болдурдукларына педагог ийнанды. Өк дегенде ол сабийлени сүйгөнүн, алга эз аналарыча кыайгыртыганын кесини иши, сөзю бла да бирча көргөзгөдди.

ТРАМЛАНЫ Зуура, Суратын ХОПАЛАНЫ Марзият алганды.

